

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Buizenbergstraat (Sint-Martens-Latem, Oost-Vlaanderen)

Projectcode: 2019E75
Mei 2019

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteur: Aaron Willaert

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2019

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Resultaten van het bureauonderzoek	7
1.1	Administratieve gegevens	7
1.2	Onderzoeksoopdracht.....	9
1.2.1	Doelstelling.....	9
1.2.2	Onderzoeksvragen	9
1.2.3	Juridische context	9
1.2.4	Randvoorwaarden	9
1.2.5	Archeologische voorkennis van het terrein	10
1.3	Werkwijze en strategie	11
1.3.1	Methode	11
1.3.2	Fysisch geografische situatie	11
1.3.3	Historische context en bekende archeologie.....	11
1.3.4	Archeologische indicatoren	11
1.3.5	Verstoringshistoriek.....	12
1.3.6	Introductie tot het projectgebied.....	13
1.3.6.1	Ruimtelijke situering.....	13
1.3.6.2	Geplande werken.....	14
1.4	Assessmentrapport.....	21
1.4.1	Fysisch geografische en geologische situatie	22
1.4.1.1	Landschappelijke situering	22
1.4.1.2	Tertiaire lithostratigrafie	27
1.4.1.3	Quartaire lithostratigrafie	28
1.4.1.4	Bodemvormingsprocessen	29
1.4.2	Historische en archeologische voorkennis.....	30
1.4.2.1	Overzicht van de gekende archeologische waarden	30
1.4.2.2	Historische context en bekende archeologische vindplaatsen	39
1.4.2.3	Archeologische indicatoren en cartografische bronnen	40
1.4.2.4	Huidige gebruik en verstoringen.....	43
1.5	Synthese	46
2	Bibliografie.....	48

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).....	8
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt). 8	
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).	13
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).	14
Figuur 5: Huidige toestand van het terrein (bron: opdrachtgever).	15
Figuur 6: Bestaande toestand van het terrein (bron: opdrachtgever).	16
Figuur 7: Zone geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).	18
Figuur 8: Inplantingsplan ontworpen toestand (bron: opdrachtgever).	18
Figuur 9: Kelder- en rioleringsplan (bron: opdrachtgever).	19
Figuur 10: Snedes ontworpen toestand (bron: opdrachtgever).	20
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	22
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	23
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).	24
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	25
Figuur 15: Hoogteverloop, ZW-NO (Bron: Geopunt).	25
Figuur 16: Hoogteverloop, N-Z (Bron: Geopunt).	26
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	27
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	28
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).	29
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen (Bron: Geopunt).	30
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).	40
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).	41
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de Vandermaelenkaart, 1848-1854 (Bron: Geopunt).	41

Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).....	42
Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthfoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).....	43
Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979- 1990 (Bron: Geopunt).....	44
Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000- 2003 (Bron: Geopunt).....	44
Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008- 2011 (Bron: Geopunt).....	45
Figuur 29: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).....	45

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.....	7
---	---

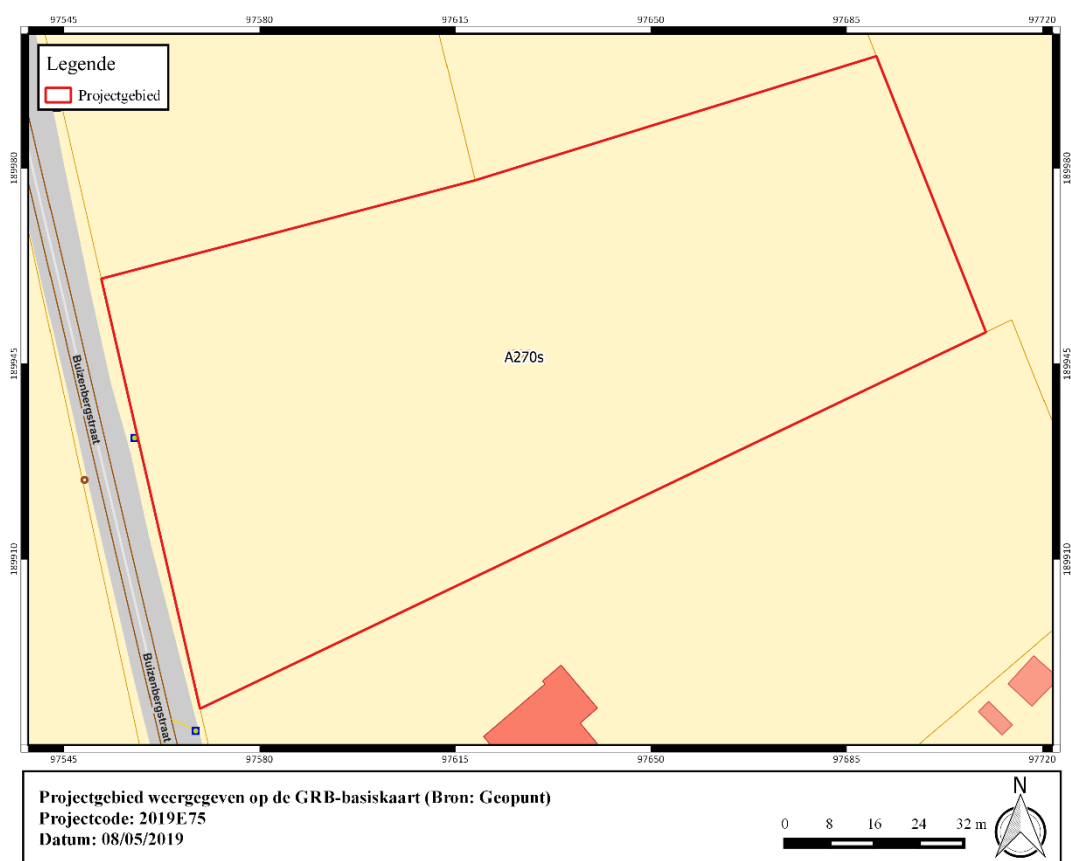
1 Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Administratieve gegevens

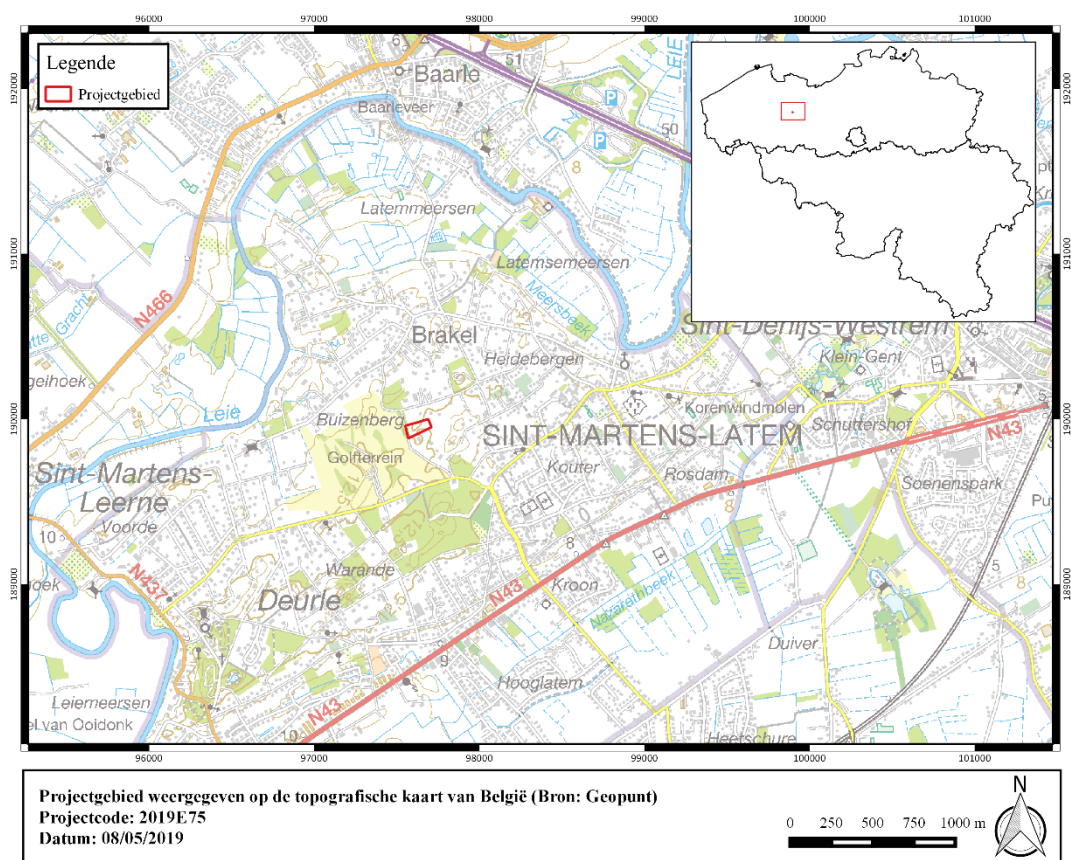
Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	Oost-Vlaanderen
	Gemeente	Sint-Martens-Latem
	Deelgemeente	/
	Postcode	9830
	Adres	Buizenbergstraat 9830 Sint-Martens-Latem
	Toponiem	Buizenbergstraat
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X _{min} = 97538 Y _{min} = 189876 X _{max} = 97721 Y _{max} = 190004
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Sint-Martens-Latem, Afdeling 1, Sectie A, nr. 270s Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Wouter Van Goidsenhoven (erkend archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Elke Ghyselbrecht (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarderen en veiligstellen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
- Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
- Welke geomorfologische processen zijn te bekend?
- Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
- Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied?
- Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
- Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten?

1.2.3 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als woonpark. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 9710 m², de bodemingreep bedraagt xx; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel economisch onwenselijk voorafgaand aan het aanvragen van de stedenbouwkundige vergunning. De opdrachtgever wenst het verkrijgen van de vergunning af te wachten.

Daarom wordt geopteerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Sint-Martens-Latem Buizenbergstraat werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.3 Werkwijze en strategie

1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart

1.3.3 Historische context en bekende archeologie

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed¹ geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek.

1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare

¹ <https://cai.onroerenderfgoed.be/>

fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen zoals:

- Ferrariskaart, 1771-1777
- Atlas der Buurtwegen uit ca. 1840
- Vandermaelenkaart 1848-1854
- Kadasterkaart van Philippe-Christian Popp, 1842-1879

1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971.²

² <http://www.geopunt.be/>

1.3.6 Introductie tot het projectgebied

1.3.6.1 Ruimtelijke situering

Het onderzoeksterrein is gelegen in Sint-Martens-Latem, in de provincie Oost-Vlaanderen. Sint-Martens-Latem grenst van west tot noordoost aan de Leie, ten zuiden en ten zuidoosten aan De Pinte, ten oosten aan Sint-Denijs-Westrem en ten westen aan Deurle. Het dorp is gelegen aan de rechteroever van de Leie.

Het plangebied betreft een braakliggend bebost terrein in de Buizenbergstraat te Sint-Martens-Latem. Het terrein bevindt zich in bosrijk gebied. De dorpskern van Sint-Martens-Latem situeert zich ca. 1,3 kilometer ten noordoosten.

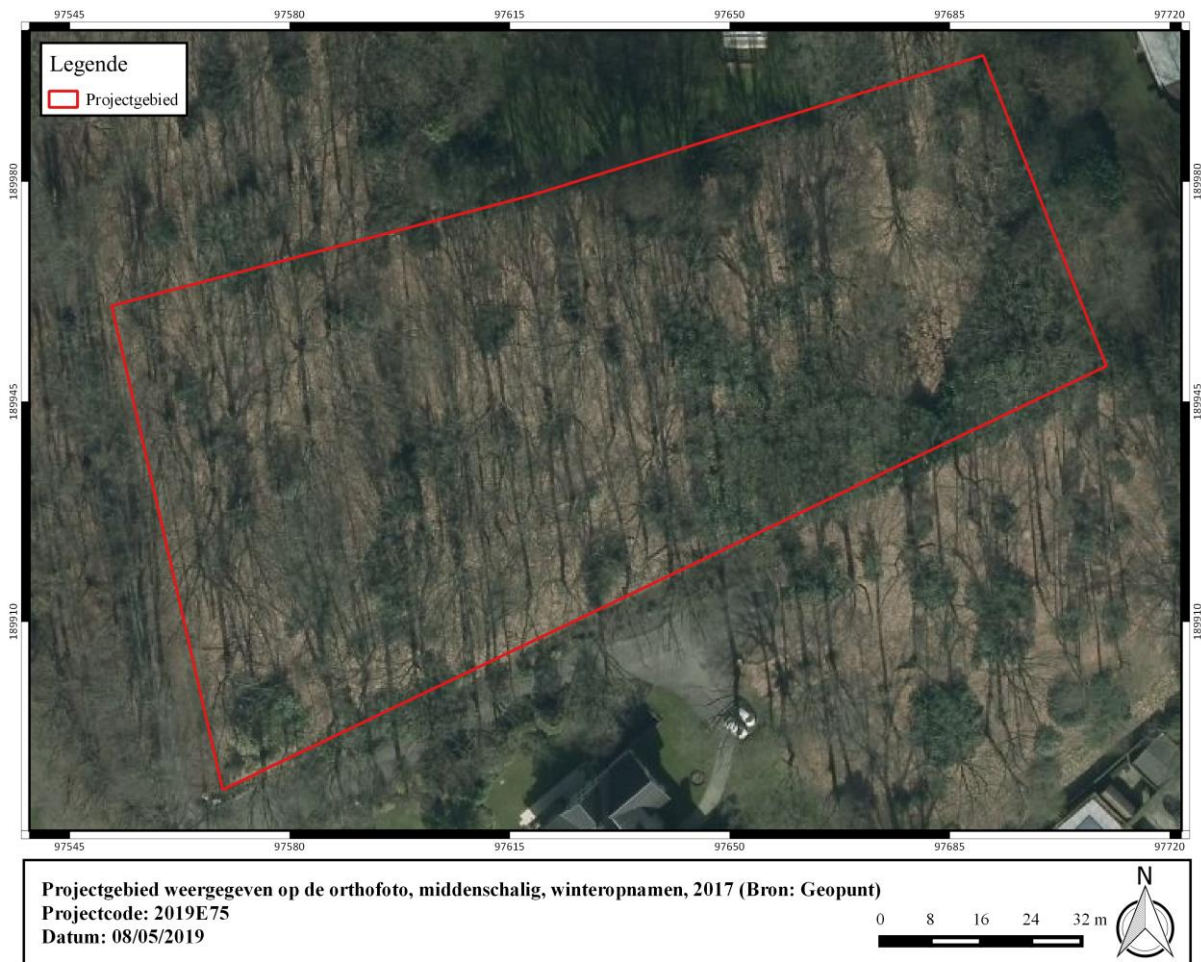

Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalgig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

1.3.6.2 Geplande werken

1.3.6.2.1 Bestaande toestand

Het plangebied betreft een braakliggend deels bebost terrein in de Buizenbergstraat te Sint Martens Latem.

Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

Figuur 5: Huidige toestand van het terrein (bron: opdrachtgever).

Figuur 6: Bestaande toestand van het terrein (bron: opdrachtgever).

1.3.6.2.2 Ontworpen toestand

Het projectgebied heeft een oppervlakte van ca. 9710 m².

De aanvraag betreft het bouwen van een eengezinswoning, bestaande uit een gelijkvloerse verdieping, een gereduceerde bovenverdieping en een ondergrondse bouwlaag.

Het gelijkvloers heeft een bruto- oppervlakte van 475 m², exclusief de overdekte buitenruimtes.

Het concept is opgebouwd uit 2 volumes die opgesteld staan op een horizontaal vlak. Dit basisplateau van circa 18.00m/ 42.00m neemt een hoogtepeil aan van TAW 13.75m. Op bepaalde plaatsen gaat het terrein dit niveau aanreiken, op andere plaatsen gaat dit vlak een zwevend karakter aannemen door toedoen van plaatselijke denivelleringen in de sterk afwisselende zanderige terreinglooiingen.

Onderliggend aan het basisvlak is een ondergrondse carport en garage ondergebracht met aansluitend een open ruimte voor hobby en ontspanning. Deze laatste richten zich naar het buitenzwembad gegeven op de rechter achterzijde van de woning.

Het ene basisvolume is een vrij gesloten langwerpig volume over 2 verdiepingen met een footprint van 35.10m/ 8.70m. Het tweede volume is een horizontaliserend beglaasd volume dat zich openstelt naar het bos en het buitenzwembad gegeven en zich a.h.w. inschuift onder het gesloten volume. Deze beweging wordt omvat, omkaderd door de aanwezigheid van het basisplateau.

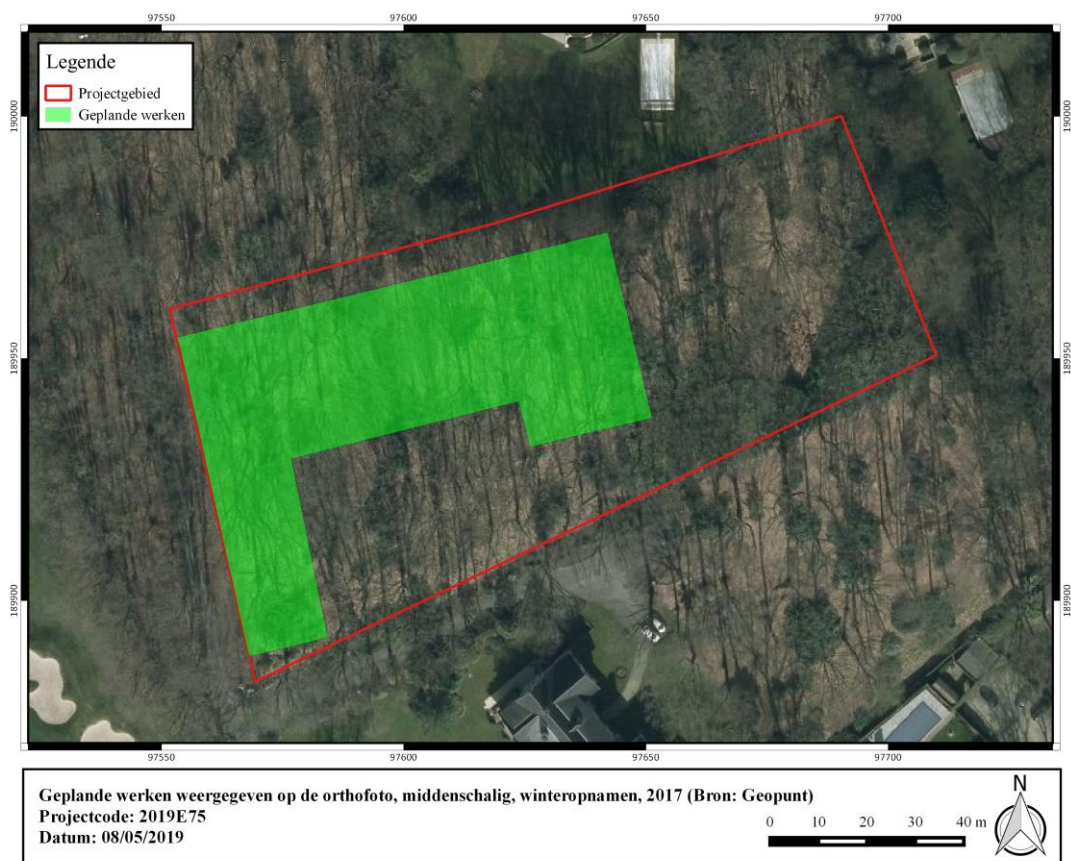
Op de voorzijde sluit een gesloten betonwand het beglaasde volume af van rechtstreeks inkijk vanaf de straat en de golf. Deze wand vormt tevens een visuele afscheiding van de inkompartij die wordt bereikt via een licht hellend vlak.

Er zal met uiterste zorg betracht worden om de momentele aanwezigheid van het bestaande bomenbestand maximaal te behouden en afdoende te beschermen tijdens de werken en de uitvoering in die zin te organiseren.

Door de hoogte van het grondwaterpeil zal het niet noodzakelijk zijn enige vorm van grondwaterverlaging toe te passen bij de uitvoering van de kelder.

In overleg met de opdrachtgever is een zone aangeduid waarbinnen alle geplande werken, werfverkeer en werfinrichting, nutsleidingen, en heraanleg zullen plaatsvinden. Binnen deze zone kan worden uitgegaan van een integrale verstoring van het bodemarchief. De volledige zone buiten deze contour blijft behouden. Deze zone heeft een oppervlakte van 3620 m² en is hieronder weergegeven.

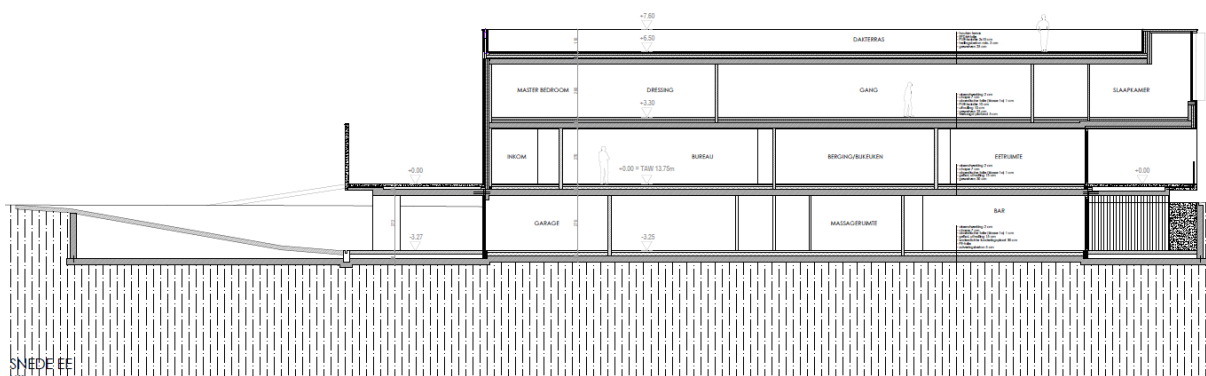

Figuur 7: Zone geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

Figuur 8: Inplantingsplan ontworpen toestand (bron: opdrachtgever).

Figuur 10: Snedes ontworpen toestand (bron: opdrachtgever).

1.4 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

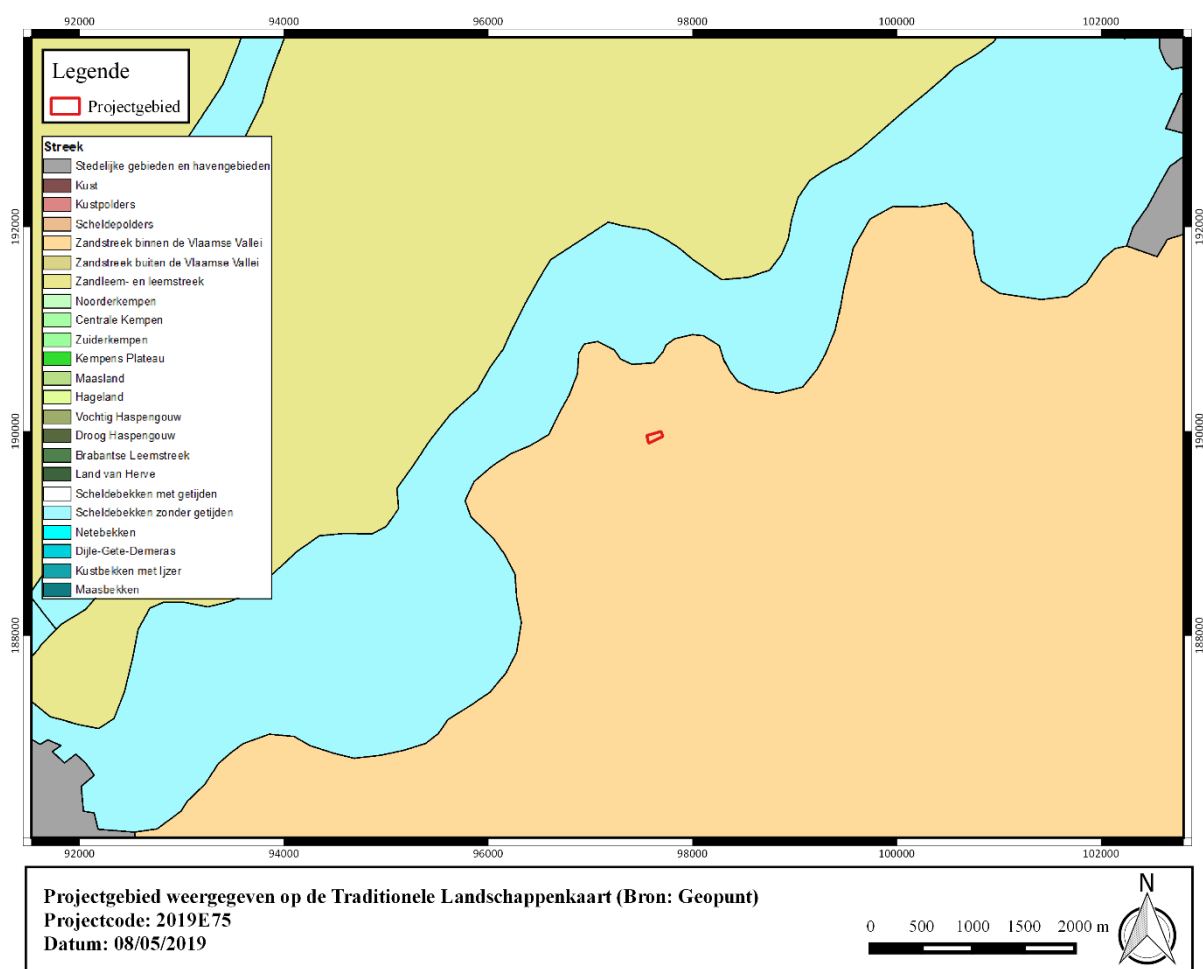

1.4.1 Fysisch geografische en geologische situatie

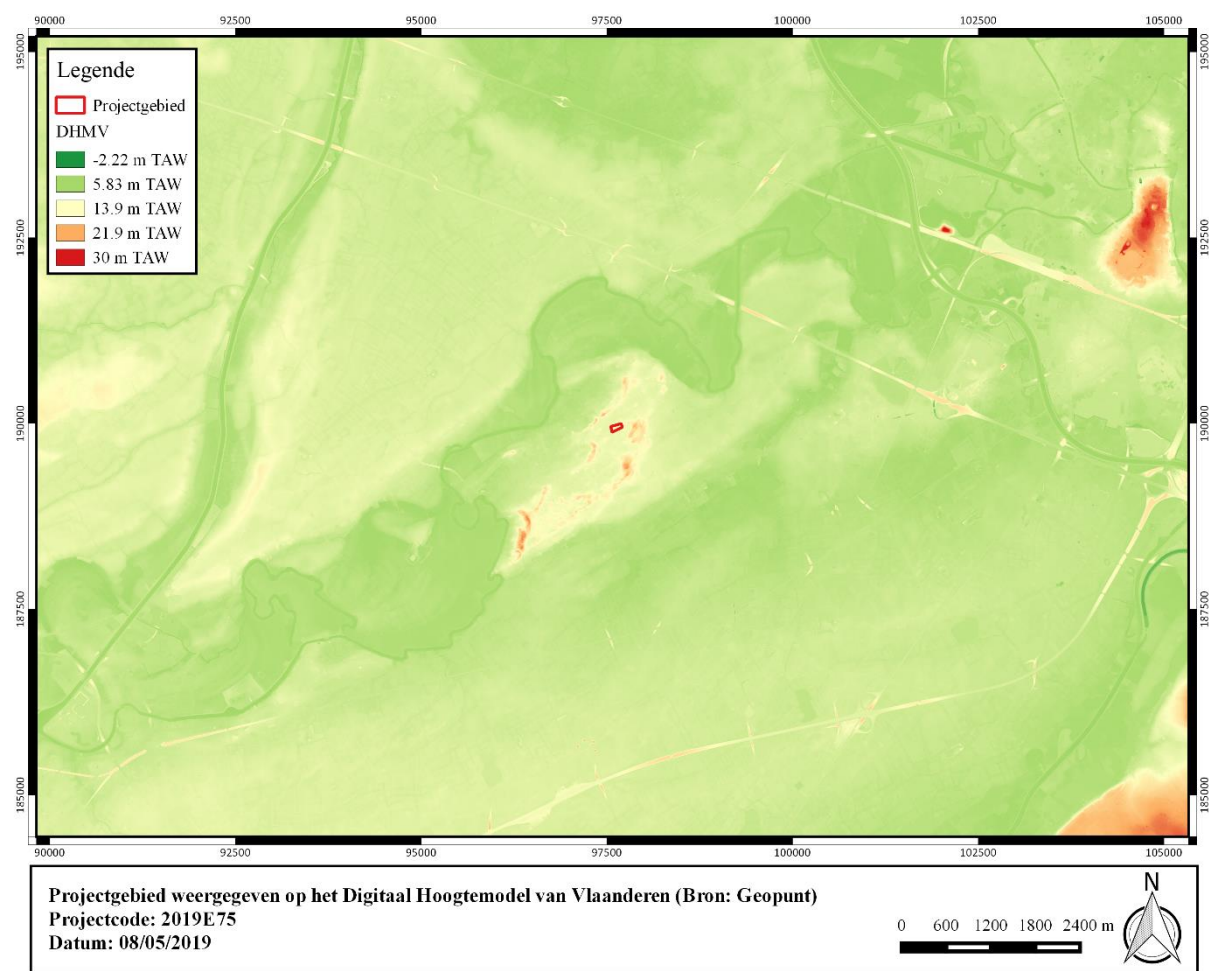
1.4.1.1 Landschappelijke situering

Landschappelijk gezien is Sint-Martens-Latem gelegen in de zandstreek binnen de Vlaamse Vallei en aan de rechteroever van de Leie. Het plangebied situeert zich ter hoogte van een Holocene duincomplex met hoogtes tot 15 à 20 m TAW. In het noorden van de gemeente bevinden zich droge zandgronden. De hoogteligging van het projectgebied schommelt tussen ca. 12.0 – 13.8 m TAW. Verspreid over het terrein komen dus een aantal opmerkelijk hoger gelegen zones voor.

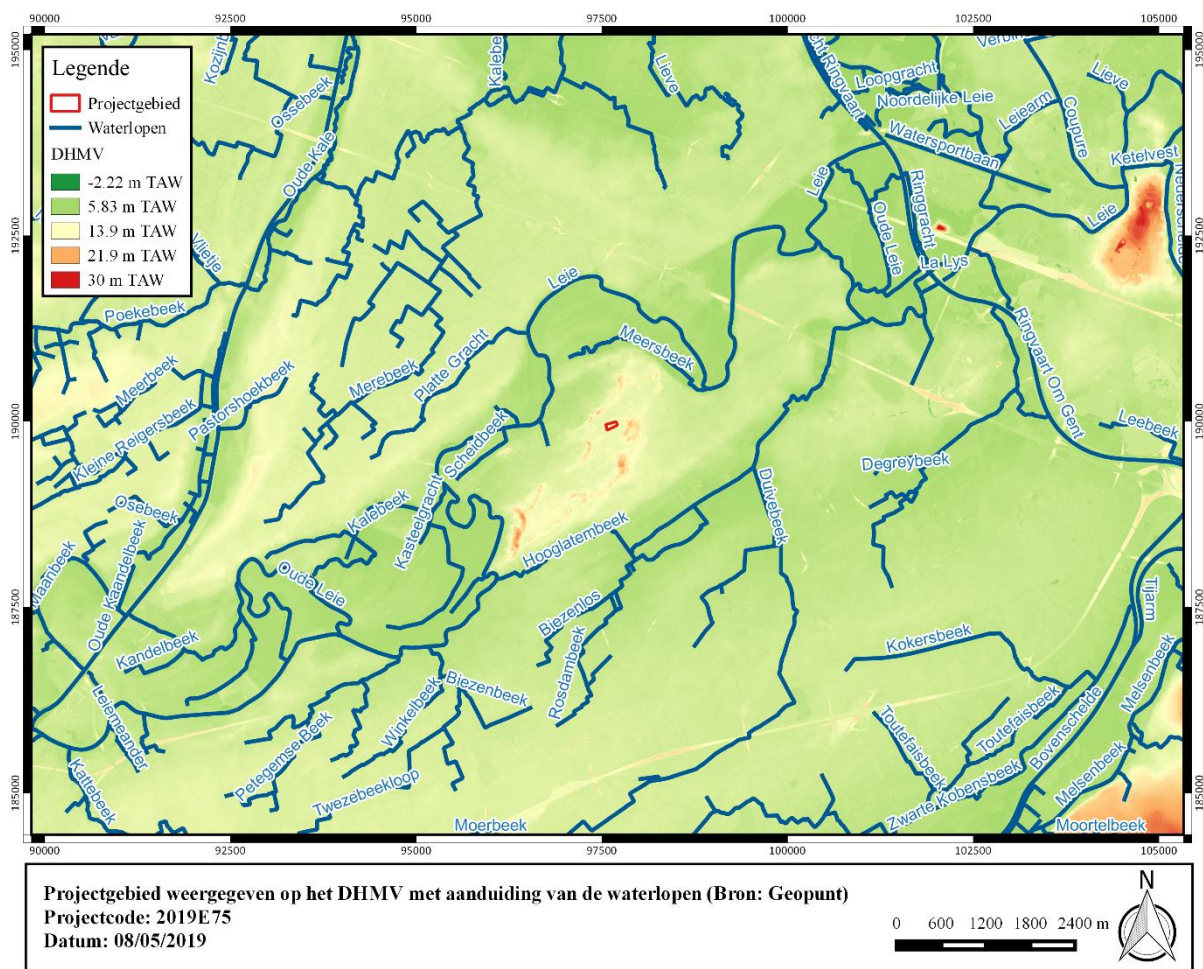
Hydrografisch is het plangebied gelegen in het Leiebekken, deelbekken Benedenleie.

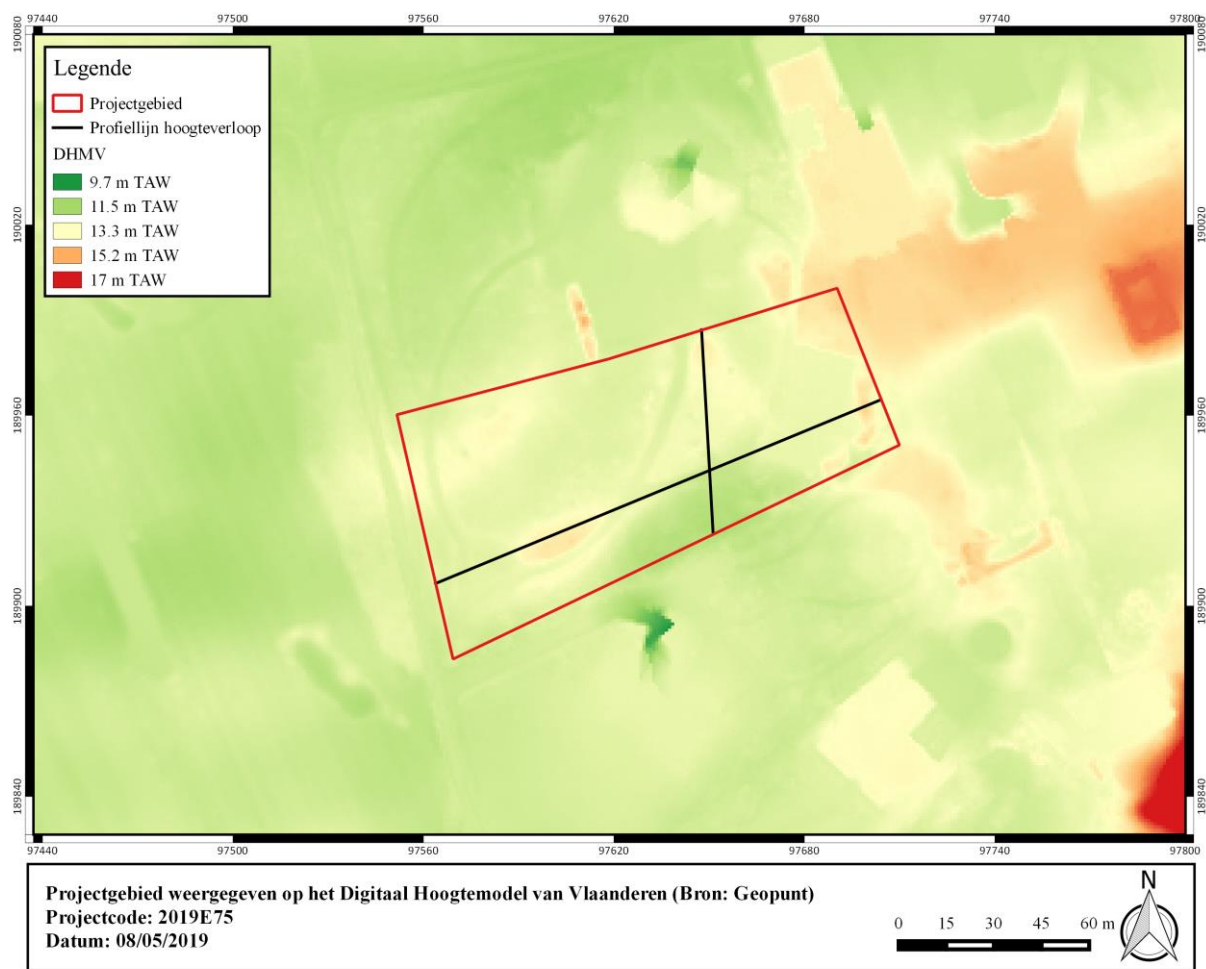
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

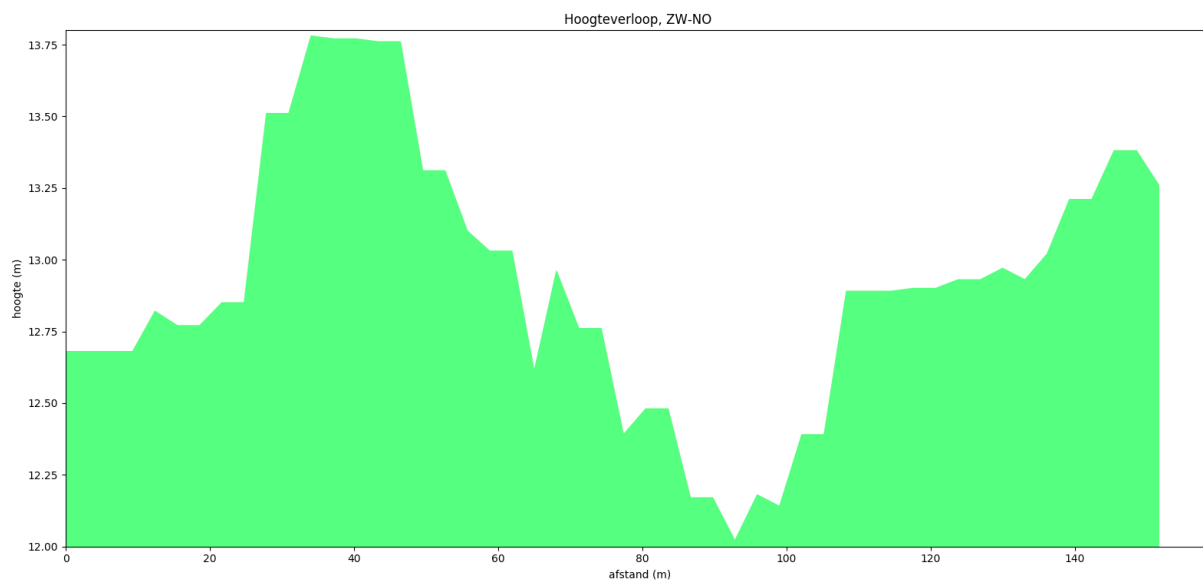
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

Figuur 13: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).

Figuur 14: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

Figuur 15: Hoogteverloop, ZW-NO (Bron: Geopunt).

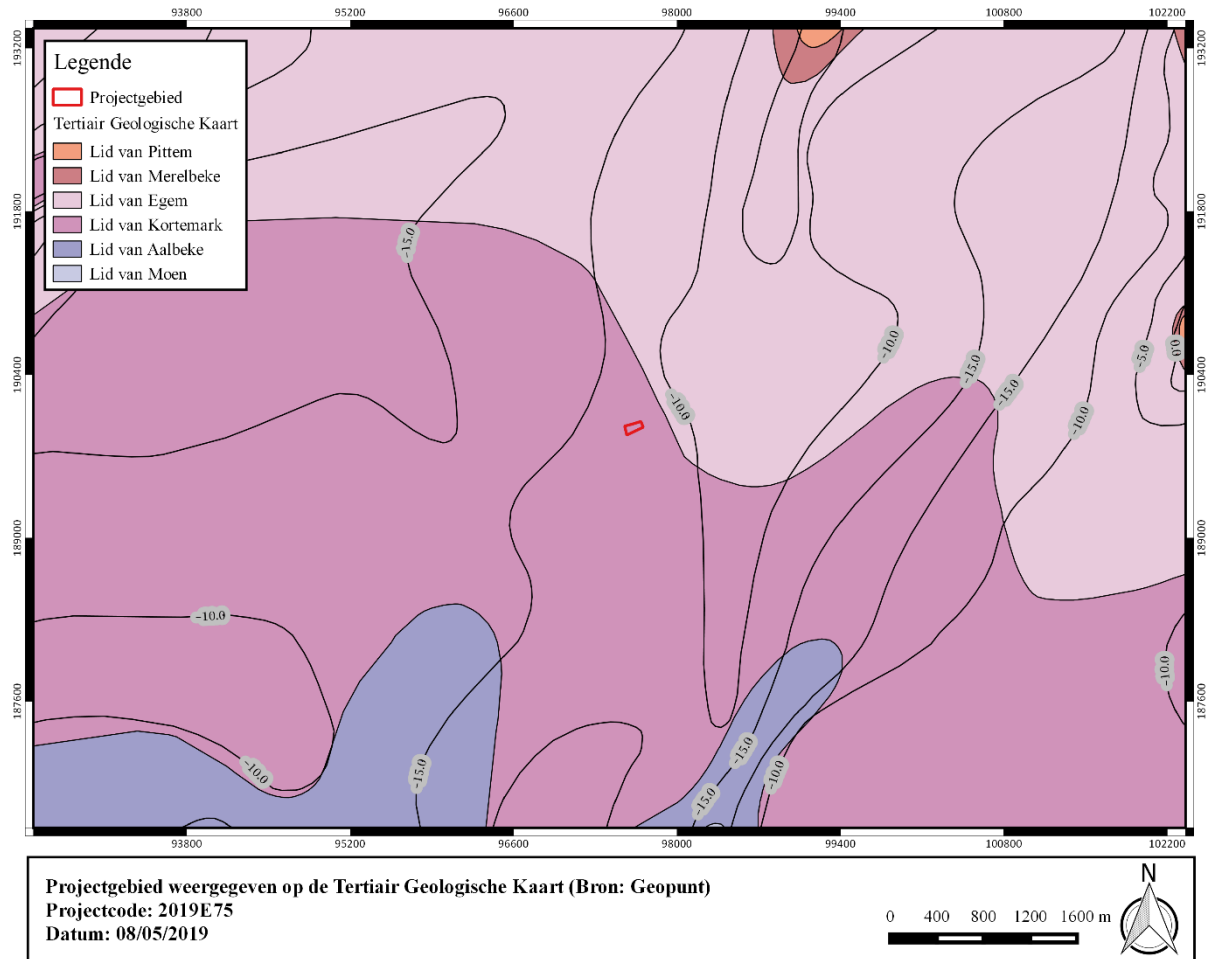

Figuur 16: Hoogteverloop, N-Z (Bron: Geopunt).

1.4.1.2 Tertiaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het Lid van Kortemark (Formatie van Tielt). De Formatie van Tielt bestaat uit een fijn zandig en zandig marien sediment.

Het oudste lid is het Lid van Kortemark en bestaat uit horizontaal gelamineerd fijn zandig grof silt en kleiig-siltig zeer fijn zand. Het is afgezet in de overgangszone tussen de buitenkust en de open shelf.

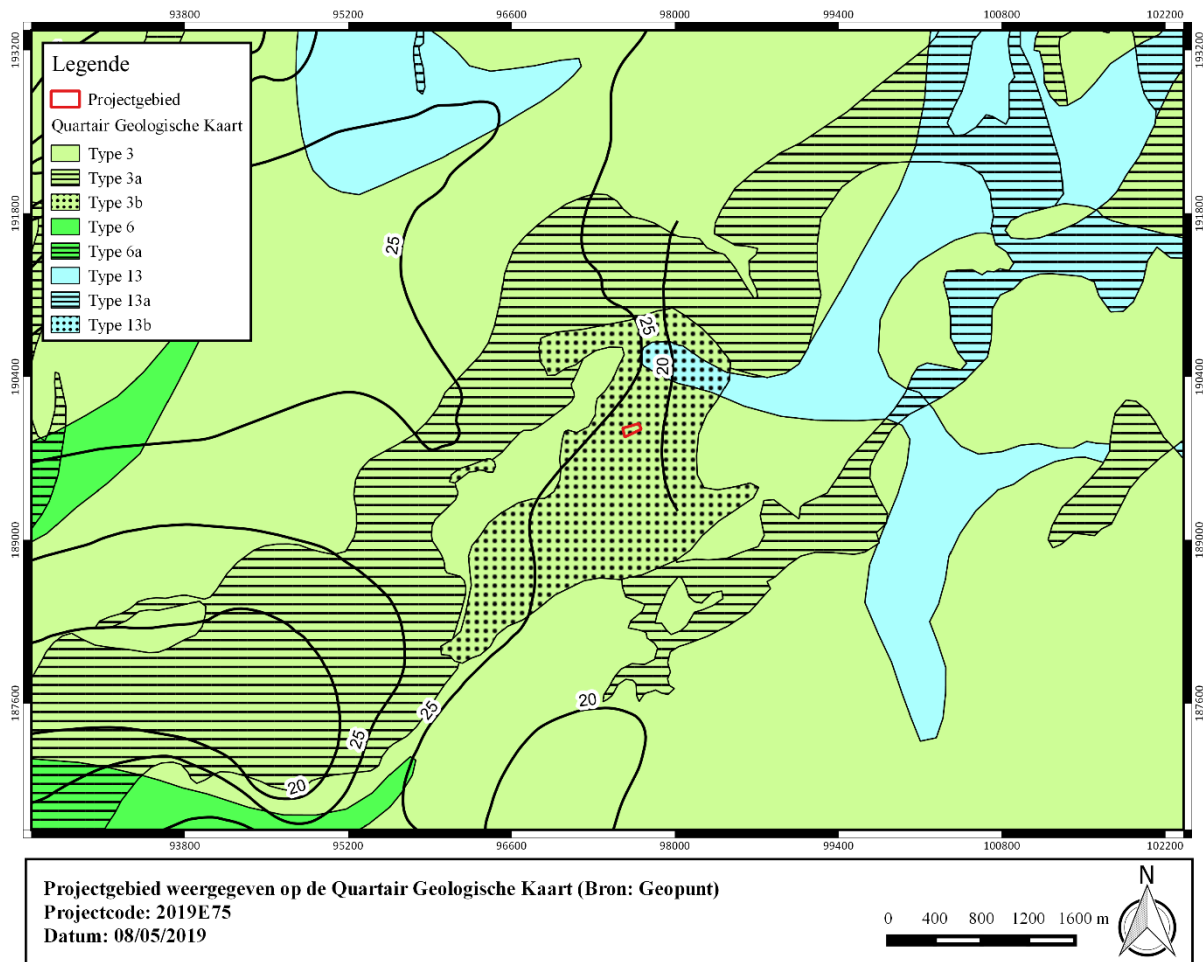

Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.3 Quartaire lithostratigrafie

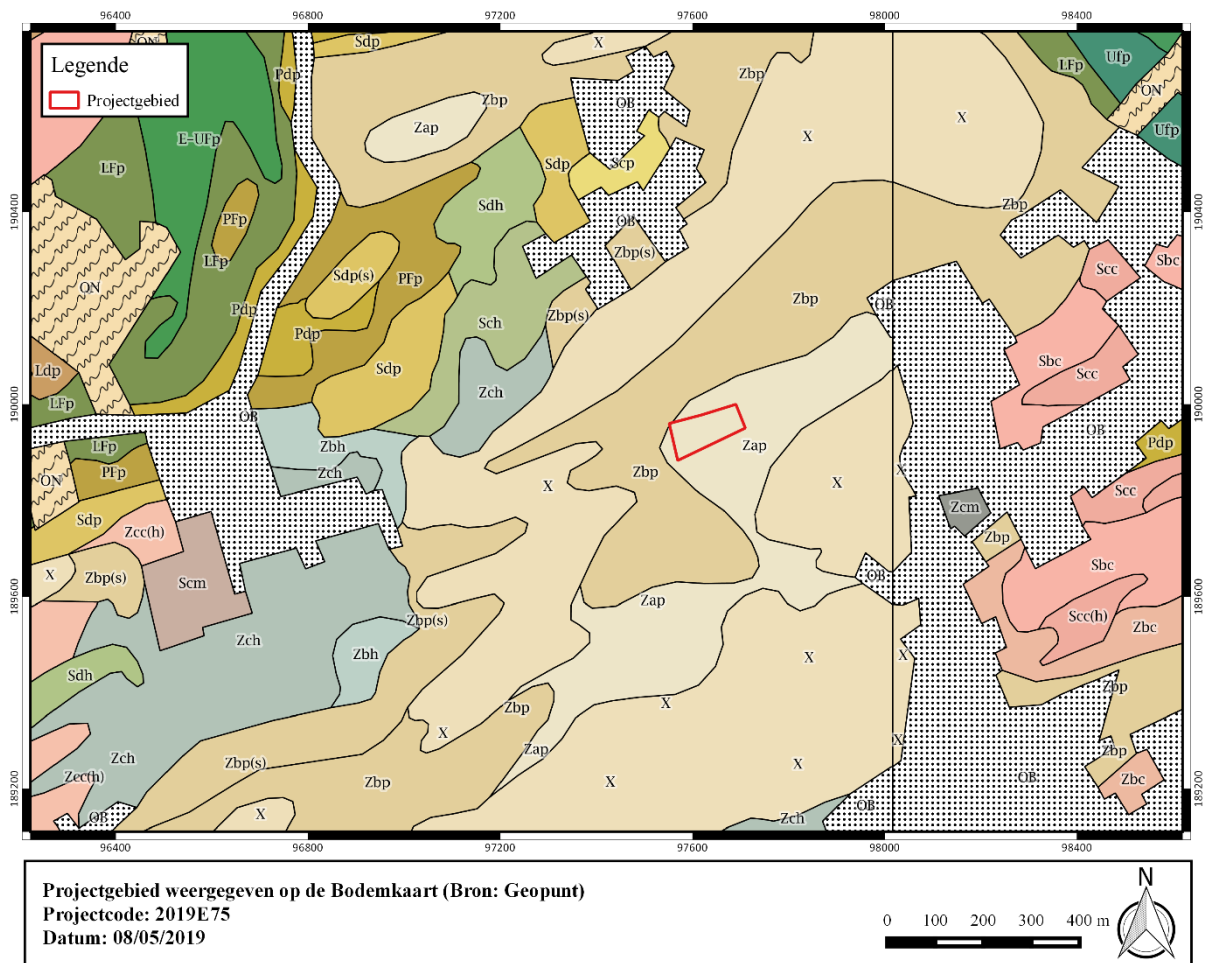
Het projectgebied is gelegen in het **Quartair type 3b**. Het bestaat uit een basis van fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) gevolgd door eolische afzettingen van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen. Binnen deze afzetting kunnen mogelijk hellingsafzettingen van het Quartair voorkomen. Lokaal kan deze eolische afzetting afwezig zijn. De top bestaat uit zandige eolische afzettingen van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan).

Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.4 Bodenvormingsprocessen

Het bodemtype **Zap** is een zeer droge, niet gleyige zandbodem zonder profielontwikkeling. Deze bodem behoort tot de kernserie zandgronden, d.w.z. bodems met meer dan, 82,5% van de minerale fractie groter dan 50 µm en minder dan 8% klei, die een duidelijke Podzol B horizont hebben of gehad hebben en in een overdreven sterk ontwaterde positie voorkomen (duinen of hoge ruggen). Het type **X** komt talrijk voor in de omgeving van het plangebied. Het bodemtype **X** verwijst naar duinen. Deze terreinen zijn golvend tot sterk golvend en bepalen het landschap van de rivierduinen. De meeste bodems zijn van het type Zap, zoals het projectgebied, soms niet gedifferentieerde terreinen met overstoven Podzolen. Soms betreft het geëgaliseerde duinen waarin naast Holocene zanden ook Pleistoceen en Tertiair kan voorkomen.

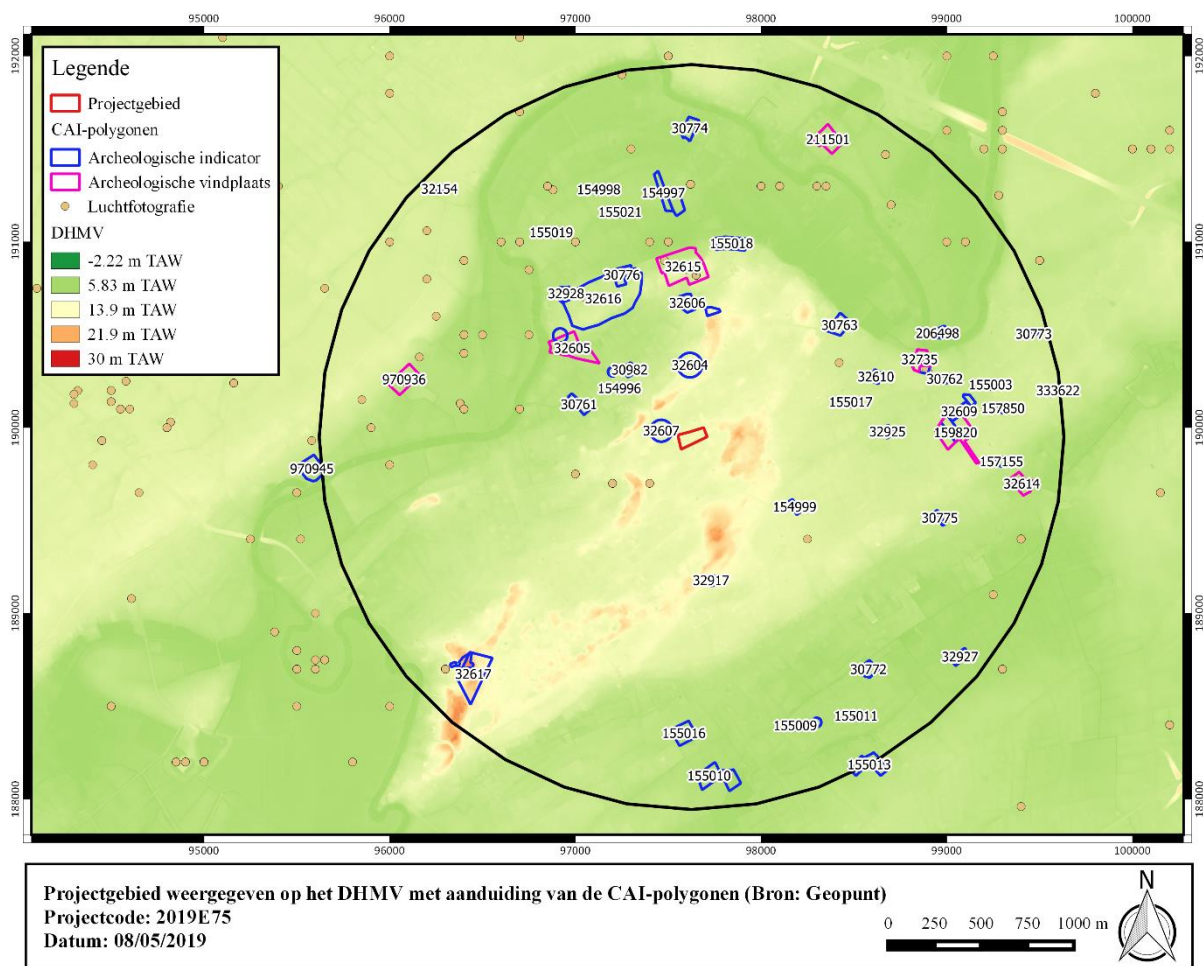
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).

1.4.2 Historische en archeologische voorkennis

1.4.2.1 Overzicht van de gekende archeologische waarden

Op het plangebied zijn geen archeologische waarden gekend. Net ten westen van het onderzoeksgebied, ter hoogte van het aanwezige golfterrein, werd bij een veldprospectie een crematiegraf uit de Romeinse periode waargenomen (CAI 32607). Deze Romeinse aanwezigheid in de omgeving werd bevestigd bij onderzoek in de late jaren '70 en de jaren '80. Noordwaarts, in de lager gelegen gronden langs de Leie werden resten van bewoning vanaf het neolithicum tot in de late middeleeuwen waargenomen (CAI 32605 & CAI 32615). Ook ten oosten wijst archeologisch onderzoek op menselijke aanwezigheid in de Romeinse periode en vroege en late middeleeuwen (CAI 32614 & CAI 32735). Daarnaast wijzen tal van artefacten gerecupereerd bij veldprospecties op menselijke aanwezigheid tijdens het mesolithicum, neolithicum en Romeinse periode. In de omgeving worden ook verscheiden laatmiddeleeuwse hoeves met walgracht aangegeven op het kaartblad van de CAI, gekend op basis van cartografische indicatoren.

Figuur 20: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen (Bron: Geopunt).

I. Archeologische vindplaatsen

32605	Opgraving (1981); NK: 15 meter Late ijzertijd: aardewerk - paalsporen van een onregelmatig vierhoekig grondplan Romeinse tijd: constructiesporen - een dikke zandlaag met vondstenmateriaal, naast enkele scherven van gedraaid Gallo-Romeins aardewerk bijna uitsluitend handgevormd (La Tène). Sommige scherven horen in de late bronstijd/vroege ijzertijd thuis en vroeg-Romeinse periode =>Vermoedelijk een Romeins ophogingspakket Late middeleeuwen: hoeve Bron: Vermeulen, F., Verhaeghe, F. & Bourgeois, J. , 1982: Vondsten uit de ijzertijd en de Romeinse tijd te Sint-Martens-Latem. In: Heemkring Scheldeveld, p 13-41
32611	Opgraving (1978); NK: 15 meter Late bronstijd: in de gracht 3-tal scherven uit late bronstijd of ten laatste vroege ijzertijd Midden-Romeinse tijd: aardewerk Vroege middeleeuwen: aardewerk Late middeleeuwen: hoeve – vlakgraf Bron: Van der Plaetsen P., 1978: De opgraving "Latem Kerkplein" Een eerste verslag en enkele voorlopige resultaten, Jaarboek Scheldeveld VIII, pp, 33-52
32614	Opgraving (1980); NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht Bron: Vermeulen F. & Verhaeghe F. 1981, Sint-Martens-Latem: proefopgraving op het "Tichelen Huus", in: Archeologie 1981/2, p. 103
32615	Opgraving (1983); NK: 15 meter Neolithicum: schrabbers, pijlpunt, microklingen (vermoedelijk niet in situ). Ijzertijd: La tène aardewerk - ouder materiaal: geretoucheerde silexkling - vermoedt restanten van bewoningsactiviteiten Romeinse tijd: aardewerk Vroege middeleeuwen: aardewerk Volle middeleeuwen: aardewerk

	Late middeleeuwen: aardewerk Bron: Vermeulen, F., Bauters, L. & Bungeneers, J., 1986: Tweede opgravingscampagne te Latem-Servaes: nederzettingssporen uit de Late ijzertijd en Romeinse tijd, Heemkring Scheldeveld, p 7-17.
32735	Opgraving (1996); NK: 150 meter Midden-Romeinse tijd: fragment handgemaakt aardewerk, grijs gedraaid aardewerk, stuk van een haardstel Late middeleeuwen: hoeve – waterput – grachten- en greppelstracé 18e eeuw: onbepaald Bron: Deschietter, J., Bauters, L., Van Der Plaetschen P. & Vermeulen, F., 1997: Archeologisch onderzoek van de dorpskern van Sint-Martens-Latem, Heemkring Scheldeveld, Jaarboek 26, p 5-21
159820	Mechanische prospectie (2012), Opgraving (2012); NK: 15 meter Midden-Romeinse tijd: 5 brandrestengraven in het vooronderzoek. In het opgravingsonderzoek werden 12 houtskoolrijke kuilen vastgesteld, waarvan er 8 vermoedelijk brandrestengraven zijn – twee huisplattengronden, 2 waterputten en een spieker Merovingische periode: Waterput en kuil met merovingisch aardewerk. Waarschijnlijk in de periferie van een nederzetting. Late middeleeuwen: ondiepe kuil Nieuwe tijd: ploegsporen en greppels Nieuwste tijd: ondiepe kuilen Bron: Derieuw M., Bruggeman J., Reyns N. 2014: Archeologische opgraving Sint-Martens-Latem - Bunderweg, Rapporten All-Archeo bvba 89, Bornem.
211501	Mechanische prospectie (2015); NK: 15 meter Metaaltijden: drie kringgreppels, geassocieerd met handgevormd aardewerk – 2 vierpostige spiekers Onbepaald: geïsoleerde kuilen en paalkuilen. Bron: Gierts I., Vander Cruyssen M., Demoen D. 2015: Archeologische prospectie Drongen, Karel De Bondtlaan, BAAC Vlaanderen rapport 136, Gent.
970936	Mechanische prospectie; NK: 15 meter Middeleeuwen: motte - Eén der oudste bewoningssites van Sint-Martens-Lerne ontstaan in de late middeleeuwen op de grens van de koutergrond en alluviale Leievallei en waarvan geschreven bronnen teruggaan tot 15de eeuw. De aanwezigheid van een cirkelvormige walgracht met motte, afgebeeld op de

	Ferrariskaart, werd in 1974 door boringen gelokaliseerd ten W. van de huidige hoeve. Bron: Lootens M. & M, T, Lootens-De Muynck 1974: Het vroegere bewoningssite van het Hof ter Quaetham (Sint-Martens-Leerne), Het Land van Nevele, Jaargang V, aflevering 4, pp, 152-157
--	---

II. Archeologische indicatoren

Historisch-cartografische en iconografische data

30982	Indicator cartografie; NK: onbepaald 18e eeuw: hoeve
30985	Indicator cartografie; NK: onbepaald 16e eeuw: molen
31524	Indicator cartografie; NK: 15 meter Volle middeleeuwen: kerk
32616	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late ijzertijd: nederzetting
32617	Indicator cartografie; NK: 15 meter Onbepaald: nederzetting
32930	Indicator cartografie; NK: 15 meter Volle middeleeuwen: kerk Middeleeuwen: op het kerkhof onmiddellijk ten ZW van het kerkgebouw werden de funderingsresten blootgelegd van 2 muren. In het huidige kerkgebouw werd enkel een dik zandpakket waargenomen, waarschijnlijk bij het ontstaan door ophoging bij de bouw van de recente 19de eeuwse kerk - aantal sterk verstoorde graven
206498	Indicator luchtfotografie; NK: 15 meter Onbepaald
206499	Indicator luchtfotografie; NK: 15 meter Onbepaald

970945	Indicator cartografie; NK: 15 meter Middeleeuwen: hoeve
--------	--

Veldprospecties

30759	Veldprospectie (1979); NK: 15 m 18 ^{de} eeuw: hoeve, aardewerk.
30761	Veldprospectie (1979); NK: 15 meter 17 ^e eeuw: aardewerk.

Toevalvondst

30762	Toevalsvondst; NK: 15 meter Midden-Neolithicum: gepolijste bijl
30774	Toevalsvondst; NK: 15 meter Nieuwe tijd: munten
30775	Toevalsvondst; NK: 15 meter Midden-neolithicum: gepolijste stenen bijl
32928	Toevalsvondst; NK: 15 meter Midden-neolithicum: gepolijste bijlen van het Westeuropese type, mogelijk uit metadoleriet (import)
157155	Toevalsvondst; NK: 150 meter Neolithicum: gepolijste bijl

Veldprospectie

30763	Veldprospectie (1980); NK: 15 m Onbepaald: aardewerk
30772	Veldprospectie (1980); NK: 15 m 17 ^{de} eeuw: aardewerk.

	Nieuwe tijd: cropmark. Het rechthoekig spoor is mogelijk te interpreteren als gracht.
30773	Veldprospectie (1980); NK: 15 m Neolithicum: fragment van een gepolijste bijl?
30776	Veldprospectie (1981); NK: 15 m Ijzertijd: aardewerk. Volle middeleeuwen: aardewerk. Late middeleeuwen: aardewerk. De vondsten zijn te talrijk om ze als intrusief te beschouwen (misschien op de rand van een nederzetting of slechts tijdelijk bewoond).
32154	Veldprospectie; NK: 150 meter Mesolithicum: lithisch materiaal
32606	Veldprospectie (1980); NK: 15 m Romeinse tijd: aardewerk staat in verband met een Romeinse nederzetting op 100 m ten noorden hiervan. Middeleeuwen: aardewerk. Volle middeleeuwen: aardewerk. Late middeleeuwen: aardewerk. Concentratie laat bewoning vermoeden. Onbepaald: lineaire depressies
32607	Veldprospectie; NK: 15 meter Romeinse tijd: vlakgraf
32609	Veldprospectie (1980); NK: 15 meter Midden-Romeinse tijd: aardewerk
32610	Veldprospectie (1980); NK: 15 meter Midden-Romeinse tijd: aardewerk
32917	Veldprospectie (1981); NK: 15 meter Romeinse tijd: aardewerk
32925	Veldprospectie (1980); NK: 15 meter Romeinse tijd: aardewerk

	Volle middeleeuwen: scherven Late middeleeuwen: aardewerk
32927	Veldprospectie (1981); NK: 15 m Late middeleeuwen: site met walgracht met een enkelvoudig grondplan. De oudste vermelding dateert uit 1400 maar een oudere datering is niet uitgesloten.
154995	Veldprospectie; NK: 15 meter Neolithicum: eindschrabber op kling
154996	Veldprospectie; NK: 150 meter Steentijd: onregelmatige kern waarvan klingen zijn afgehakt
154997	Veldprospectie; NK: 15 meter Steentijd: afslagstukje
154998	Veldprospectie; NK: 150 meter Onbepaald: afslagstukje
154999	Veldprospectie (1979); NK: 15 m Steentijd: lithisch materiaal.
155003	Veldprospectie (1980); NK: 150 meter Steentijd: lithisch materiaal
155004	Veldprospectie (1980); NK: 15 meter Steentijd: afslagstukje
155009	Veldprospectie (1980); NK: 150 m Steentijd: lithisch materiaal.
155010	Veldprospectie (1980); NK: 15 m Steentijd: lithisch materiaal.
155011	Veldprospectie (1980); NK: 150 m Steentijd: lithisch materiaal.
155012	Veldprospectie (1980); NK: 150 m Steentijd: lithisch materiaal.

155013	Veldprospectie (1980); NK: 15 m Steentijd: lithisch materiaal.
155016	Veldprospectie; NK: 15 meter Steentijd: afslagstukje met retouches
155017	Veldprospectie (1981); NK: 150 m Middeleeuwen: aardewerk. Onbepaald: aardewerk, bouw materiaal.
155018	Veldprospectie (1981); NK: 15 meter Volle middeleeuwen: wandscherf Onbepaald: aardewerk
155019	Veldprospectie (1981); NK: 15 meter Romeinse tijd: wandscherp Vroege middeleeuwen: aardewerk Late middeleeuwen: 7 wandscherfjes – 36 fragmenten aardewerk Onbepaald: 16 wandscherven
155021	Veldprospectie; NK: 150 meter Onbepaald: aardewerk
157817	Veldprospectie; NK: 15 meter Neolithicum: een pijlpunt in grijszwarte silex
157850	Veldprospectie; NK: 150 meter Steentijd: schrabber
333622	Veldprospectie (1980); NK: 15 meter Steentijd: afslagstukje Laat-neolithicum: 2 pijlpunten (dekkende retouches, doorn met vleugels)

Onbepaald

30983	Onbepaald
-------	-----------

	18 ^{de} eeuw: hoeve.
30984	Onbepaald Late bronstijd: vlakgraf, sporen van urneveldencultuur, ruw vaatwerk. Romeinse tijd: aardewerk.
32604	Onbepaald; NK: toponiem Late bronstijd: reeks van urnenveldencultuur Romeinse tijd: aardewerk
32931	Onbepaald NK: 150 meter Laat-neolithicum: 2 gepolijste bijlen

1.4.2.2 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

De eerste bronvermelding van Lathem situeert zich in 823-824 in de annalen van de Sint Pieters abdij van Gent. Dit dorp viel bestuurlijk onder de kasselrij van Oudburg. De middeleeuwse stadsontwikkeling van Sint-Martens-Latem vertrok vanuit drie oude bewoningskernen, het dorpscentrum aan de Leie, de Kortrijksesteenweg en de wijk Brakel. Het gedeelte "Sint-Martens" werd pas in de 16de eeuw toegevoegd om de gemeente te onderscheiden van twee andere plaatsnamen die van dezelfde 'stam' vertrekken, nl. Maria-Latem en Paulatem.

Het is pas na de middeleeuwen dat Sint Martens Latem opnieuw op het toneel verschijnt. Desalniettemin heeft het ruim zijn aandeel gehad in de roerige tijden van oorlog en bezetting. Een kroniek verhaalt dat, in oktober 1578, de Walen na de inname van Menen, op hun terugtocht te Latem en in de omliggende dorpen "veel quaets deden, als branden, moorden, pilghieren, ende andere saecken den lande seer schaedelick". Ongeveer 200 boeren van de gemeente en de omliggende dorpen, die gewapend weerstand boden, werden verslagen. In december 1585 ondernamen "vrijbuiters" uit Sluis een uitval in Deurle en Latem. Om zijn grondgebied te beschermen richtte het bestuur van de Oudburg een eigen corps op dat in elke parochie werd aangevuld door een burgerwacht, bestaande uit alle weerbare mannen van 16 tot 60 jaar.

Van 1635 tot 1648 woedde de gezamenlijke oorlog van Frankrijk en de Verenigde Provinciën tegen Spanje, waardoor de dorpen rondom Gent verwoest en uitgebuit werden door zowel de vijandelijke als de hulpbiedende troepen. In de tweede helft van de 17de eeuw werd het land zwaar geteisterd door de oorlogen van Lodewijk XIV. In 1675 kampeerde deze Franse koning met zijn leger te Deurle, wat grote schade meebracht voor de landbouw. Ook bij de belegering van Gent in 1708 werden verwoestingen aangericht en moest de bevolking grote geldsommen betalen voor het onderhoud van het Franse leger. Einde 1792 werden Gent en omstreken ingenomen door het Franse leger en de daaropvolgende jaren werd Vlaanderen bij Frankrijk ingelijfd. In 1794 werden de heerlijke rechten, de tiendeheffingen en de adel afgeschaft. De conscriptie werd ingesteld en heel wat dorpelingen werden bij het Franse leger ingelijfd. Tevens werd een burgerlijk bestuur ingevoerd. Na de slag bij Waterloo werd het "Zuiden" in 1814 met de "Noordelijke Nederlanden" verenigd.

Hoewel de industriële ontwikkeling zeer beperkt bleef, ontstond in de jaren '20 toch een industrieel complex (vlasfabriek) aan de Leie-oever, midden in de meersen. De ontsluiting van het dorp begin 20ste eeuw werd gestimuleerd door de aantrekkingskracht van de Leiestreek op de kunstenaars, vooral uit het Gentse. De kunstenaars die zich hier vestigden waren toonaangevend in het kunstgebeuren van toen. Het Vlaams expressionisme bepaalde het artistieke klimaat van de Leiedorpen in de volgende decennia. Stilaan ontdekte ook de gegoede Gentse burgerij de rust van het landelijke kunstenaarsdorp en werden de eerste zomerverblijven gebouwd. Vanaf de 20ste eeuw sterke toename van bebouwing in het centrum en aan de steenweg, vanaf het derde kwart van de 20ste eeuw werd het gedeelte ten zuiden van de steenweg (Hoog Latem), tot den akkerland, eveneens bebouwd, voornamelijk met grotere verkavelingen, waaronder de sociale woningen zogenaamd "Open Veld" naar ontwerp van architect I. Van Mossevelde van 1977 en 20 "patiowoningen" naar ontwerp van H. Van Kerckhove van 1974-1976. Thans voornamelijk residentiële bewoning in na-oorlogse villa's op grote beboomde kavels.³

³ Inventaris Onroerend Erfgoed

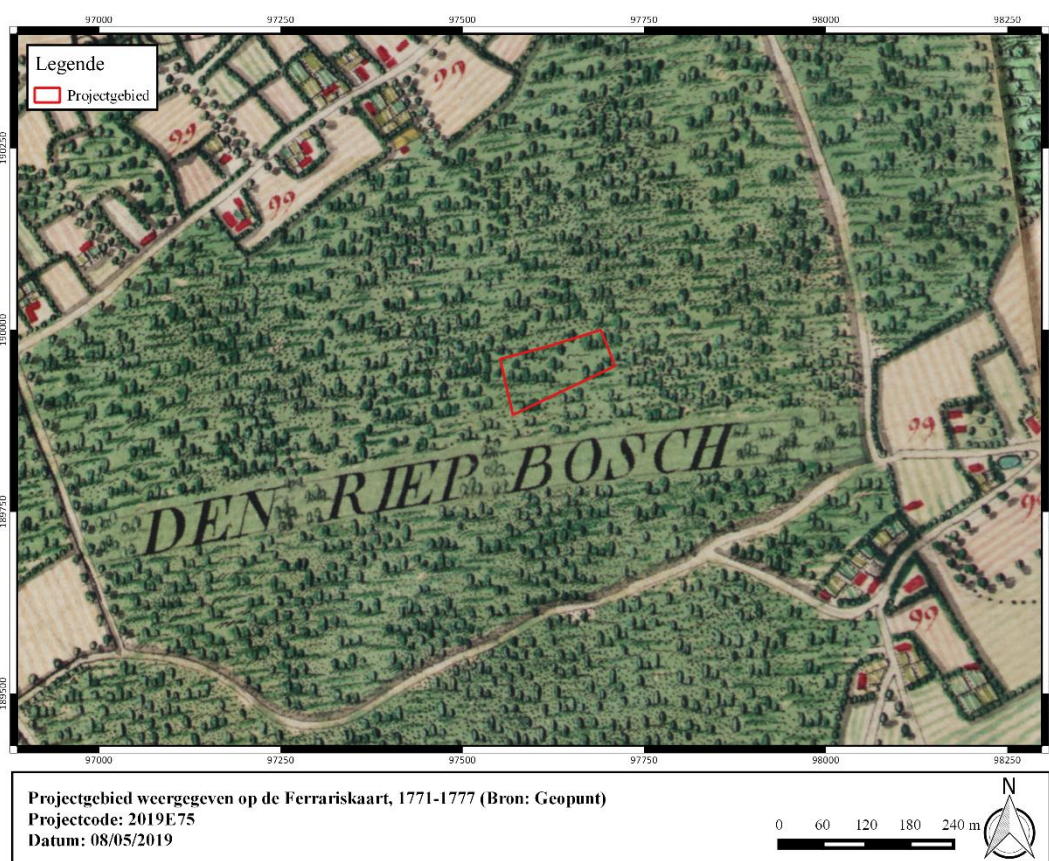

1.4.2.3 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

De Ferrariskaart karteert het plangebied integraal als bosgebied. Het onderzoeksterrein maakt deel uit van het uitgestrekte *Riep Bosch*.

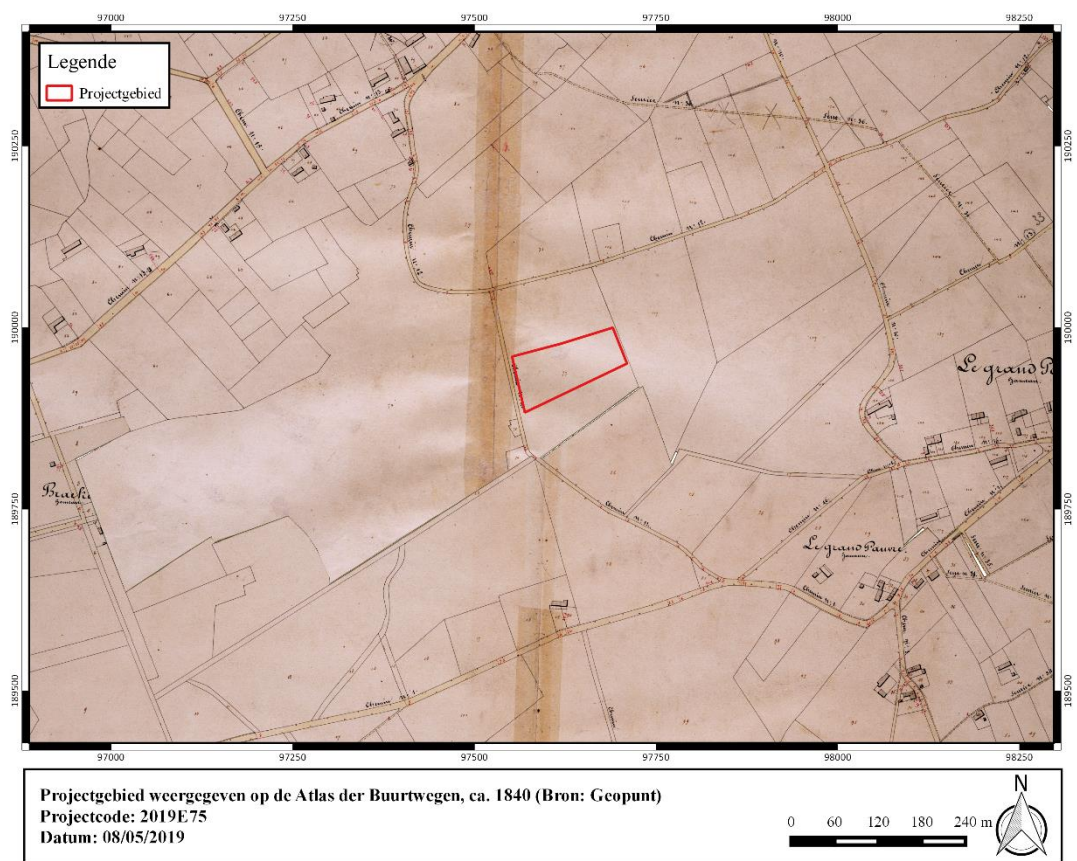
Het oorspronkelijk bosareaal, bestaande uit onder meer hazelaar, berk en den, op de holecene stuifzanden werd reeds vroeg gerooid ten behoeve van de akkerbouw. De snelle uitputting van de arme podzolgronden dwong de bewoners ertoe de nabijgelegen, minder gemakkelijk te exploiteren koutergronden te ontginnen. Omstreeks de bronstijd kregen de stuifduinen de bestemming van grasland. Mede onder menselijke invloed degradeerde het grasland tot heide. Op dat moment traden plaatselijk belangrijke zandverstuivingen op. Op het einde van de 16de eeuw werd overgegaan tot herbebossing, voornamelijk met eik en berk. Op de stuifduinen handhaafde zich het bos, op de kouters het akkerland en op de vochtige meersgronden weiland en hooiland.⁴

De Atlas der Buurtwegen geeft tevens geen bebouwing weer binnen de projectgrenzen. Langsheen de westzijde van het plangebied is wel een noord-zuid georiënteerd wegverloop waar te nemen waarvan het tracé gelijkloopt met dat van de huidige Buizenbergstraat. Op de Vandermaelenkaart is te zien dat het westelijk deel van het plangebied reeds in het midden van de 19e eeuw is ontbost. Ook de Poppkaart geeft geen bebouwing weer binnen de projectgrenzen. De kaart geeft geen bijkomende info betreffende grondgebruik.

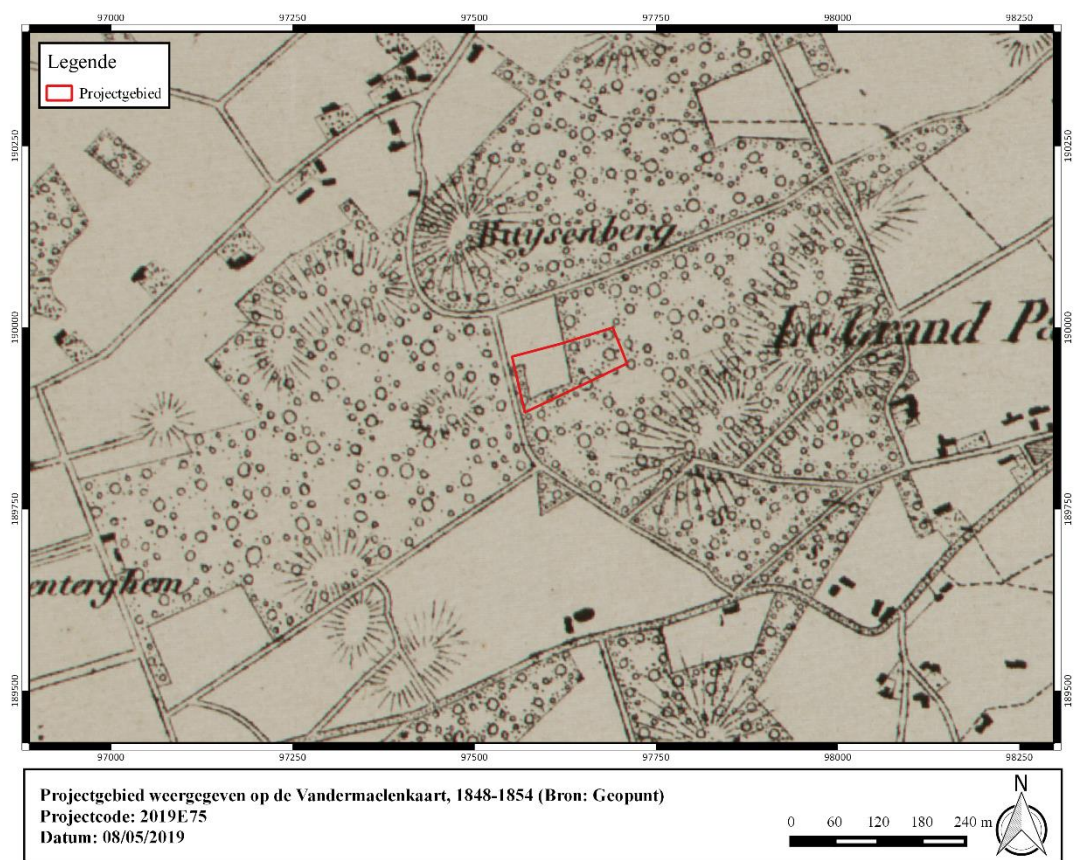

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

⁴ Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, Beschermingsdossier DO000710, Het landschap gevormd door het Golfterrein, de Buizenberg en het Warandebos (DE WINTER G. & VAN DEN BOSSCHE H., 1983).

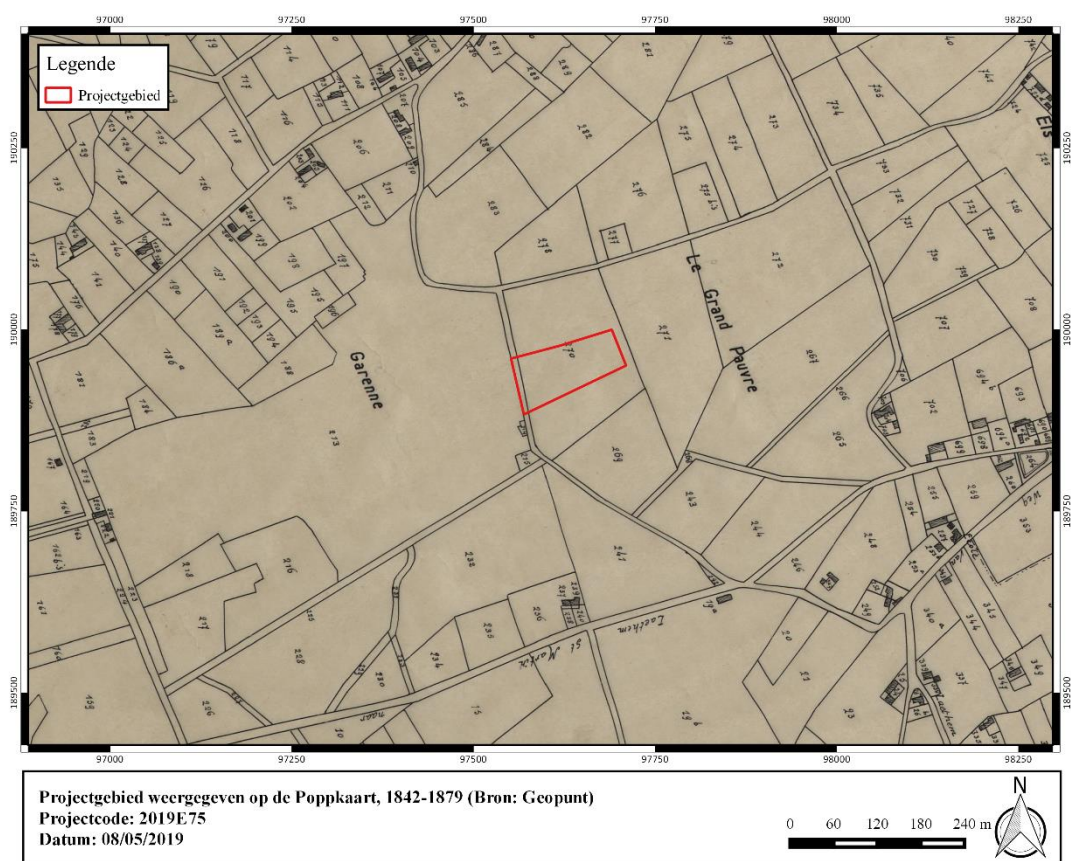

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de Vandermaelenkaart, 1848-1854 (Bron: Geopunt).

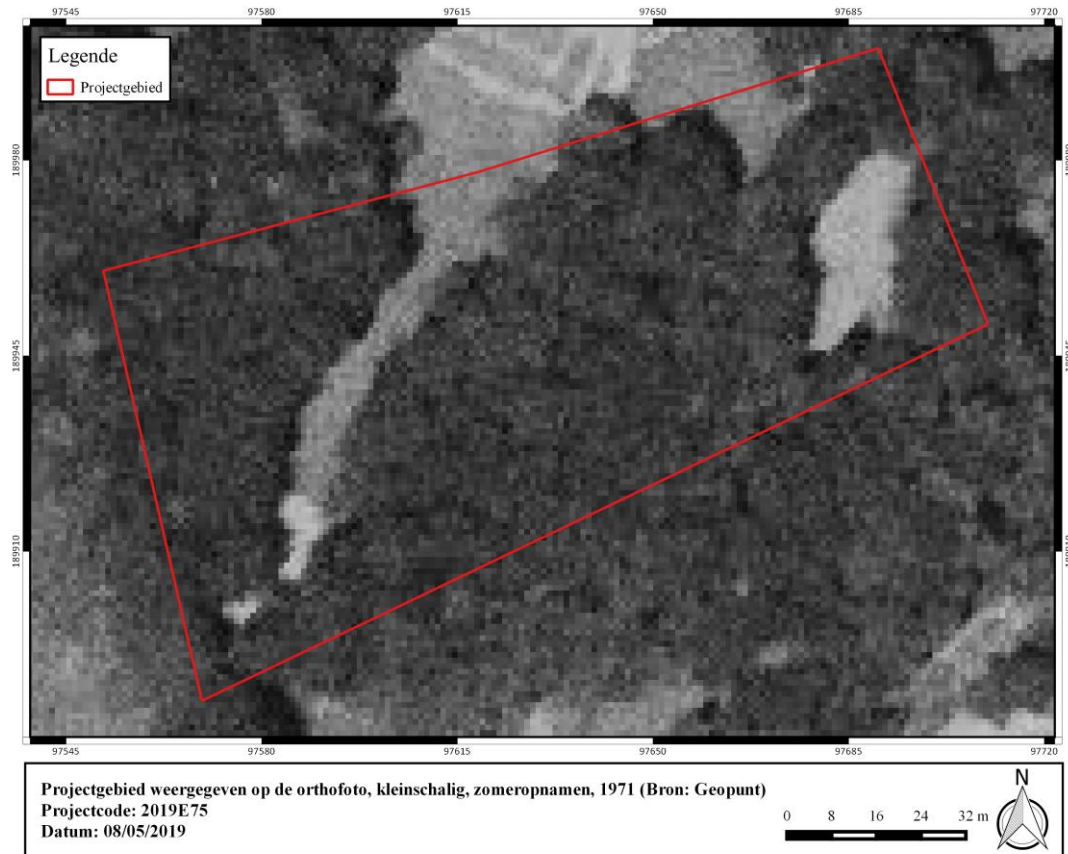

Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).

1.4.2.4 Huidige gebruik en verstoringen

De orthofotosequentie geeft een beperkte evolutie weer in het bodemgebruik ter hoogte van het plangebied gedurende de laatste decennia. Tot en met de orthofoto van 1979-1990 is het terrein quasi integraal bebost. Op de orthofoto van 2000-2003 is deze bebossing deels gerooid. Op heden is het terrein braakliggend. Verspreid komt vrij dense boomgroei voor.

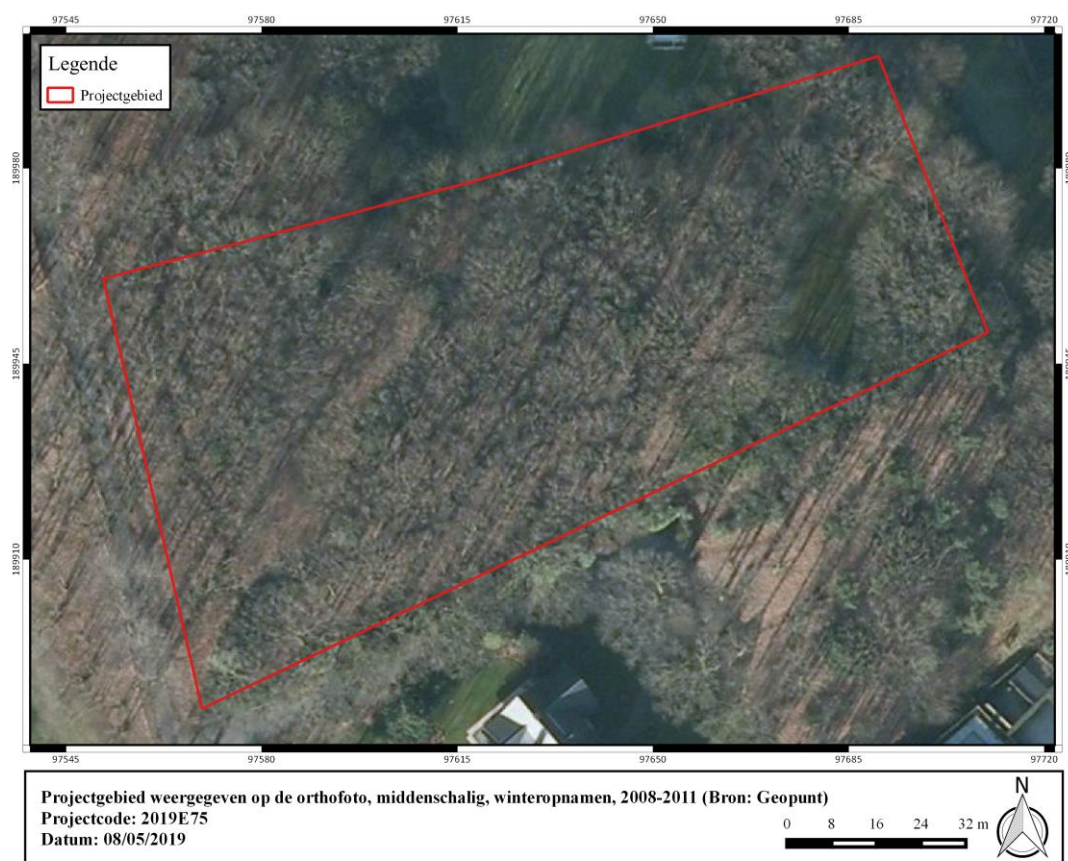
Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

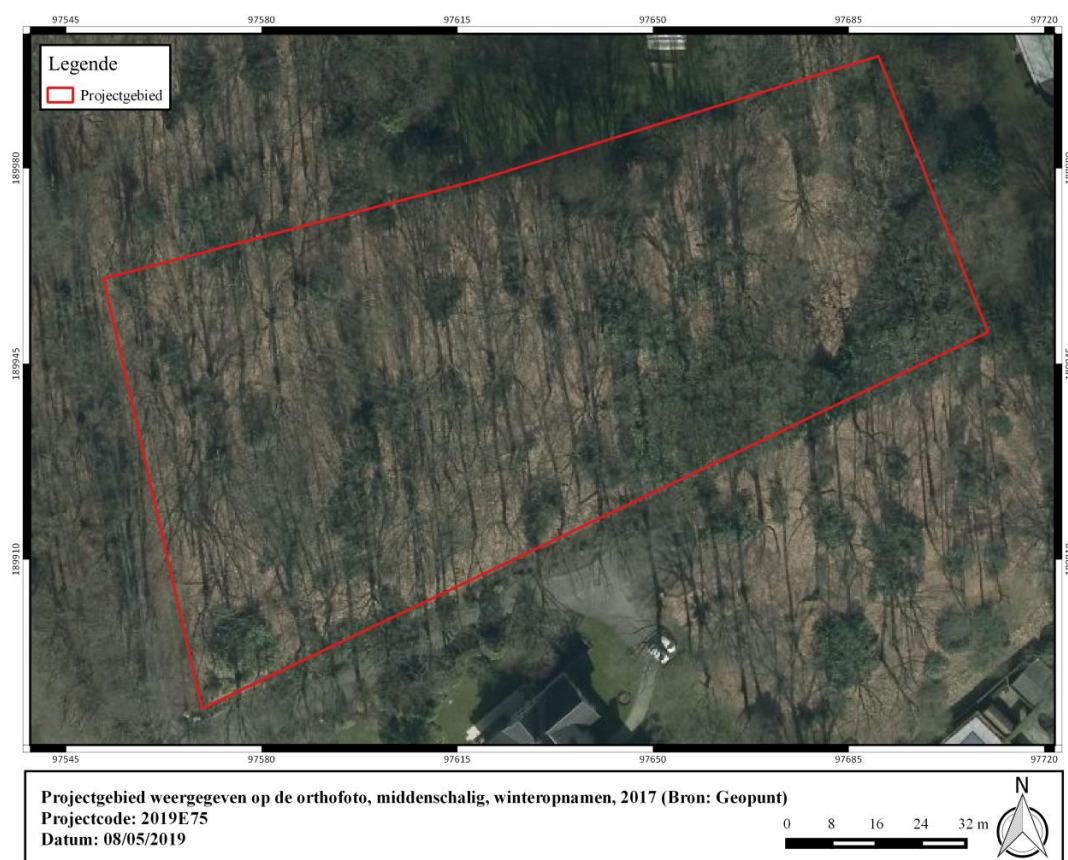
Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 29: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

1.5 Synthese

De opdrachtgever plant de realisatie van een nieuwbouwproject aan de Buizenbergstraat te Sint-Martens-Latem. Het plangebied is ca. 9710 m² groot en is heden quasi integraal bebost. De geplande werken bedreigen een oppervlakte van ca. 3620 m².

Landschappelijk gezien is het onderzoeksgebied gelegen in de zandstreek binnen de Vlaamse Vallei. Het terrein is gelegen op een hoger gelegen zandrug ten zuiden van de Leie. De Quartairgeologische kaart geeft een profielopbouw weer van eolische afzettingen van het laat-Pleistoceen tot vroeg-Holoceen die rusten op fluviatiele afzettingen van het laat-Pleistoceen. Bovenop deze eolische afzettingen hebben zich in het Holoceen duinen afgezet. Dit wordt bevestigd door de bodemkaart die aangeeft dat het aanwezige sediment bestaat uit profielloos zeer droog zand, waarin soms overstoven podzolen kunnen voorkomen. De locatie, op een hoge rug, met uitzicht over de Leievallei moet een beduidende aantrekkingskracht hebben gehad op gemeenschappen jager-verzamelaars in de omgeving. De aanwezige stuifduinen kunnen mogelijk gezorgd hebben voor een gunstige bewaring inzake artefactensites.

Cartografische bronnen wijzen erop dat het terrein, vanwege de bodemkundige situatie, ongeschikt was (en is) voor akkerbouw. Op de Ferrariskaart, die doorgaans een eindsituatie in de evolutie van landgebruik weerspiegelt, is het terrein integraal ingetekend als bosgebied. De 19-eeuwse bronnen geven hierin weinig verandering weer. Op de Vandermaelenkaart uit 1854 lijkt de noordwestelijke hoek van het terrein niet langer bebost. De orthofotosequentie toont weinig tot geen evolutie inzake dit landgebruik. Het gebrek aan landbewerking is een bijkomende factor die kan bijdragen tot gunstige bewaringsomstandigheden met betrekking tot artefactensites.

Op het plangebied zijn geen archeologische waarden gekend. Net ten westen van het onderzoeksgebied, ter hoogte van het aanwezige golfterrein, werd bij een veldprospectie een crematiegraf uit de Romeinse periode waargenomen (CAI 32607). Deze Romeinse aanwezigheid in de omgeving werd bevestigd bij onderzoek in de late jaren '70 en de jaren '80. Noordwaarts, in de lager gelegen gronden langs de Leie werden resten van bewoning vanaf het neolithicum tot in de late middeleeuwen waargenomen (CAI 32605 & CAI 32615). Ook ten oosten wijst archeologisch onderzoek op menselijke aanwezigheid in de Romeinse periode en vroege en late middeleeuwen (CAI 32614 & CAI 32735). Daarnaast wijzen tal van artefacten gerecupereerd bij veldprospecties op menselijke aanwezigheid tijdens het mesolithicum, neolithicum en Romeinse periode. In de omgeving worden ook verscheiden laatmiddeleeuwse hoeves met walgracht aangegeven op het kaartblad van de CAI, gekend op basis van cartografische indicatoren. Hoewel het terrein vanwege de schrale, droge zandbodem minder geschikt was voor bewerking of bewoning kunnen zich in de bodem nog resten van andere aard bevinden zoals artisanale of funeraire activiteiten.

Concreet kan ter hoogte van het plangebied uitgegaan worden van een trefkans inzake archeologisch erfgoed. Het bureauonderzoek heeft vooralsnog geen argumenten aan het licht gebracht waardoor aangenomen kan worden dat het terrein vrij is van archeologische resten. Het landschappelijk kader en de gekende waarden wijzen daarentegen op een beduidende trefkans inzake artefactensites en sporenarcheologie. De gegevens van de bodemkaart en de cartografische gegevens indiceren daarenboven potentieel gunstige bewaringscondities. Deze bewaringscondities en de bodemopbouw dienen in eerste instantie door middel van een landschappelijk bodemonderzoek geëvalueerd te worden. Blijken relevante bodemhorizonten bewaard, dan is een archeologische boorcampagne, eventueel aangevuld met proefputten in functie van artefactensites noodzakelijk. In het kader van erfgoed in de vorm van sporen, is

vervolgens een proefsleuvenonderzoek noodzakelijk na het verwijderen van de aanwezige bomen.

2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2019

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

